

Geachte heer/mevrouw,

als thuisonderwijzer waardeer ik het dat er in het ministerie van OCW en de Tweede Kamer meer aandacht is gekomen voor thuisonderwijs in Nederland. Het is mijns inziens een goede zaak wanneer het geven van thuisonderwijs bij wet wordt geregeld.

Helaas wordt deze belangstelling van het ministerie, zoals ook blijkt in dit wetsvoorstel, vooral gevoed vanuit wantrouwen ten opzichte van thuisonderwijzers en hun kinderen. Het spreekwoord 'onbekend maakt onbemind' gaat hier zeker op. Ook in dit wetsvoorstel blijkt dat de essentie van thuisonderwijs niet begrepen wordt, of in elk geval niet meegenomen wordt in de besluitvorming. Uit alles blijkt dat er nauwelijks overleg geweest is met thuisonderwijzers. Voor zover dit overleg er is geweest, is de uitkomst van dat overleg niet verdisconteerd in het voorliggende wetsvoorstel.

Er zijn twee hoofdzaken in dit wetsvoorstel waarop ik zou willen wijzen. Als eerste wil ik het open karakter van veel definities noemen. Begrippen zoals 'toetsingskader', 'pedagogisch-didactische bekwaamheid' en 'veiligheid' worden niet of slechts zeer beperkt gedefinieerd en afgebakend, waardoor het onduidelijk en onzeker is hoe deze wet in de praktijk gestalte zou moeten krijgen. Omdat dit wetsvoorstel echter een concept betreft en dit punt ook door andere reacties al afdoende is benoemd, zal ik dit verder laten rusten. Het tweede hoofdpunt is dat dit wetsvoorstel wringt met andere wetten. Wanneer onderliggend voorstel uitgevoerd en gehandhaafd wordt, zullen er onvermijdelijk (grond)rechten geschonden gaan worden. Zonder uitpuittend te willen zijn, noem ik daarom hieronder enkele punten waarop dit wetsvoorstel strijdt met de huidige wetgeving en zelfs met de Nederlandse grondwet.

1. Allereerst is het belangrijk om te onderkennen dat vrijstelling in Nederland van rechtswege ontstaat. Ouders die gewetensbezwaar hebben tegen onderwijs in de omgeving, kunnen een beroep doen op vrijstelling van de leerplichtwet. Met het versturen van de kennisgeving, ontstaat deze vrijstelling van rechtswege. Hier wordt geen besluit van een leerplichtambtenaar of gemeente gevraagd. Deze vrijstelling vloeit voort uit de vrijheid van godsdienst die we gelukkig in dit land kennen. Het is dus onjuist om deze vrijstelling afhankelijk te maken van de in het wetsvoorstel genoemde voorwaarden, waaronder het voldoende motiveren van gewetensbezwaren, een gesprek met de leerplichtambtenaar en het indienen van een onderwijsplan.

2. De kwaliteit van het onderwijs kan eveneens geen voorwaarde zijn voor het verkrijgen van een vrijstelling. Van oudsher kende de Nederlandse leerplichtwet twee vrijstellingsgronden: vanwege voldoende huisonderwijs óf vanwege richtingsbezwaren. Het feit dat de eerstgenoemde vrijstellingsgrond sneuvelde door een amendement (overigens niet getoetst door de Raad van State), betekent niet dat deze twee nu ineengeschoven kunnen worden. Beter zou zijn om beide vrijstellingsgronden in de wet op te nemen, zodat elke ouder vrijstelling zou kunnen krijgen en thuisonderwijs zou kunnen geven, onafhankelijk van de motivatie.

3. De vraag naar het motiveren van de richtingsbezwaren tegen onderwijsinstellingen strijdt met het grondrecht met betrekking tot vrijheid van godsdienst. De huidige wetgeving benoemt expliciet de wijze waarop de vrijstelling verkregen wordt en de vormeisen van de kennisgeving. Het betreft een kennisgeving dát er gewetensbezwaren zijn en nadrukkelijk niet een kennisgeving ván de gewetensbezwaren van de ouders. Het is dan ook van belang dat in de nieuwe wetgeving deze uiting van de vrijheid van godsdienst gewaarborgd blijft.

4. Een ander punt waar dit wetsvoorstel ingaat tegen de huidige wetgeving betreft de voorgestelde werkwijze om toezicht te houden op het onderwijs. Uiteraard is het van belang dat de kinderen goed onderwijs ontvangen en in een wetsvoorstel over thuisonderwijs hoort ook toezicht een plaats te krijgen.

De Nederlandse grondwet geeft aan de overheid echter slechts ruimte om toezicht te houden op het onderwijs en niet op andere aspecten van het gezinsleven. Er is geen enkele plausibele reden te bedenken waarom in thuisonderwijsgezinnen toezicht nodig is op inhoud van het onderwijs, veiligheid en andere aspecten, en nog minder om dit toezicht neer te leggen bij de onderwijsinspectie en de leerplichtambtenaar. Dit zijn twee aparte instanties, met aparte taken. Voor zover zij een meldplicht hebben, behoort dit niet tot het reguliere toezicht op het van onderwijs of op de kwaliteit van het onderwijs.

5. Het toezicht zoals dat nu is gedefinieerd in dit wetsvoorstel, gaat niet alleen in tegen de grondwet wat betreft de omvang (meer dan onderwijs alleen), maar botst ook met andere principes van de Nederlandse rechtsstaat, zoals het principe van proportionaliteit en non-discriminatie. Zoals het nu is verwoord, zou toezicht op thuisonderwijs veel gedetailleerder, diepgaander en persoonlijker zijn dan het toezicht op bijvoorbeeld private scholen in Nederland. Er is geen reden om thuisonderwijsouders (natuurlijke personen) een grotere last op te leggen dan scholen (rechtspersonen). Overigens worden in het voorstel de verplichtingen per kind benoemd. In ons geval zou dat betekenen dat we alles in vijfvoud mogen afleveren: onderwijsplannen, toetsen, gesprekken, etc. De wet voorziet niet in de benadering van ouders die meer dan één kind onderwijzen, zelfs niet in meer dan één ouder die het onderwijs verzorgt. Ook hierin is er sprake van een ernstige vorm van discriminatie, omdat scholen alle vrijheid hebben om meer dan één leerkracht te betrekken bij het onderwijs.

6. Het in de wet verankerde afweerrecht van de ouders en van de kinderen wordt bovendien volledig buiten beschouwing gelaten. Gezien de open definitie van een toetsingskader en de wijze van inspectie is het niet ondenkbaar dat ouders en kinderen geconfronteerd worden met bezoeken aan huis, waarbij het onmogelijk is om enige vorm van privacy of bescherming van persoonsgegevens te waarborgen. Deze bezoeken zouden zelfs onaangekondigd kunnen plaatsvinden, met alle psychische en sociale gevolgen van dien. De kinderen en hun ouders wordt hier niet beschermd, maar juist overgelaten aan de willekeur van de desbetreffende ambtenaar.

Liever zouden wij een gelaagde vorm van toezicht zien, bijvoorbeeld via een van de thuisonderwijsverenigingen. Zelf zijn wij aangesloten bij de vereniging Thuisonderwijsverbond en we hebben er alle vertrouwen in dat we als vereniging toezicht en inspectie op een passende wijze kunnen vormgeven. Wanneer de onderwijsinspectie via de vereniging toezicht houdt, geeft dit tot op zekere hoogte de mogelijkheid om gegevens te anonimiseren.

Nogmaals wil ik benadrukken dat wij positief staan tegenover een wetgeving die thuisonderwijs mogelijk maakt en bij wet regelt. Het is echter wel van belang dat deze wet gevoed wordt door vertrouwen in de ouders en oog heeft voor de belangen van de kinderen en hun ouders, in overeenstemming van de wetgeving en grondrechten van ons land.

Met vriendelijke groet,

een thuisonderwijsouder